

DOI: 10.26650/JGEOG2019-0020

COĞRAFYA DERGİSİ
JOURNAL OF GEOGRAPHY
2019, (39)

<http://jgeography.istanbul.edu.tr>

İstanbul'da Köyden Mahalleye Evrilen Yerleşmeler*

Settlements which Evolved into Neighborhoods from Villages

Özlem SERTKAYA DOĞAN¹ , İbrahim GÖKBURUN²

¹İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, İstanbul, Türkiye

²Pamukkale Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Denizli, Türkiye

ORCID: Ö.S.D. 0000-0001-7435-626X; İ.G. 0000-0003-3007-0010

ÖZ

Bu çalışmada İstanbul'da yer alan kırsal yerleşmelerin varlığına dikkat çekerek; kırsal yerleşimlerin İstanbul için öneminin ortaya konulmasını amaçlanmıştır. Bugüne kadar yapılan çalışmalarda İstanbul, genellikle kentsel sorunlar temelinde ele alınmıştır. Kentsel fonksiyonlarının ön plana çıkması nedeniyle İstanbul'un kırsal yerleşimleri daima gölgede kalmıştır. Özellikle 2012 tarih ve 6360 Sayılı büyükşehir yasasıyla 30 büyükşehirde, ilin tamamının kentsel alan olarak temsil edilmesi; İstanbul'daki kırsal yerleşimlerin durumunu daha karmaşık hale getirmiştir.

1927-2018 sürecinde İstanbul'daki kırsal yerleşimlerin sayısı sürekli değişmiştir. Bu değişimin sebebi İstanbul'da köyden mahalleye evrilen kırsal yerleşimlerdir. Köyden mahalleye evrilen kırsal yerleşimler iki farklı kategoriye ayrılmaktadır. Birincisi İstanbul'un makroform alanının genişlemesiyle kırsal yerleşim birimlerinin bazıları kentsel alanla bütünleşip mahalleye dönüşmüştür. İkincisi ise somut anlamda köy niteliğini koruyan; ancak 6360 sayılı yasa kapsamında idari olarak mahalle statüsüne dönüştürülen köyleri kapsamaktadır. Bu çalışmada 6360 sayılı yasa kapsamında köyden mahalleye evrilen kırsal yerleşmeler ele alınmıştır.

2012 TÜİK verilerinde 151 olarak açıklanan İstanbul'un köy sayısının 173 olduğu tespit edilmiştir. 2012 TÜİK köy listesi ve Google Earth uydu görüntüleri esas alınarak oluşturulan İstanbul'un köy listesi saha çalışmalarıyla teyit edilmiştir. İstanbul'un su havzaları ve orman örtüsünün korunması için öncelikle kırsal mahallerin yerleşim dokusunun korunması gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: İstanbul, Kırsal- Urban, Köy

ABSTRACT

In this study, we draw attention to the presence of rural settlements in Istanbul and the aim of this study is to reveal the importance of rural settlements for Istanbul. In the studies conducted to date, Istanbul has been generally dealt with on the basis of urban problems. Because of its urban functions, Istanbul's rural settlements have always been overshadowed.

During 1927 to 2018, the number of rural settlements in Istanbul has changed continuously. The reason for this change is the settlements evolving from villages to neighborhoods in Istanbul. With the expansion of the first Istanbul's macroform area, some of the rural settlements became integrated with the urban area and turned into neighborhoods. The second one, which maintains the quality of the village in the concrete sense; however, it covers the villages that have been administratively converted to the neighborhood status under Law no. In this study, settlements evolving from villages to neighborhoods within the scope of Law No. 6360 are discussed. According to TurkStat, there were 151 villages in Istanbul in 2012. However, in this research, 173 villages were determined by using satellite images. These findings were confirmed by field studies.

Keywords: Istanbul, Rural- Urban, Village

*İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından: 29240 numaralı projeye desteklen bu çalışma; 20-22 Haziran 2019 tarihinde İstanbul Üniversite'sinde gerçekleştirilen I. Uluslararası İstanbul Coğrafya Kongresi'nde sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş halidir.

Başvuru/Submitted: 16.07.2019 • **Revizyon Talebi/Revision Requested:** 07.10.2019 • **Son Revizyon/Last Revision Received:** 18.11.2019 •

Kabul/Accepted: 26.11.2019 • **Online Yayın/Published Online:** 05.12.2019

Sorumlu yazar/Corresponding author: İbrahim GÖKBURUN / igokburun@paü.edu.tr, igokburun@gmail.com

Atıf/Citation: Sertkaya Dogan, O., Gokburun, I. (2019). İstanbul'da köyden mahalleye evrilen yerleşmeler. *Coğrafya Dergisi*, 39, 73-87.

<https://doi.org/10.26650/JGEOG2019-0020>

EXTENDED ABSTRACT

In the studies carried out to date, Istanbul has mainly been examined on the basis of urban problems. Istanbul is also a metropolitan area with rural settlements. However, due to the emergence of the urban identity, the rural areas in Istanbul have been overlooked. Especially, with the Municipality Law No. 6360 in 2012, which decreed all the metropolitan areas in 30 cities as urban settlements, and made the situation more complex. In this study, we draw attention to the presence of rural settlements in Istanbul and the aim of this study is to reveal the importance of the rural settlements for Istanbul. The results were examined according to the rural-urban changes gathered from Istanbul samples. This paper focuses on the quantitative changes in rural settlements during 1927 to 2018. Literature review and field studies with on-site observation method were carried out, and the systematic approach on the subject was used. The rural-urban concept was examined in the geographical sense. In order to examine the rural settlements systematically, main variables and sub-variables were determined based on the findings.

TurkStat data are the main source of the research. In the study, firstly, the quantitative changes seen in the rural settlements during 1927 to 2018 were revealed. During 2012 to 2018, the statistical data were processed and interpreted in detail. Within the scope of the Law No. 6360, the list of 151 villages, whose legal entities were annulled and transformed into neighborhoods, was prepared. Starting from this list, 964 neighborhoods, which were included in the TurkStat data in 2018, were divided into two main categories in the table as “Rural Neighborhood” and “Urban Neighborhood.” Thus, a list of 2018 Rural Neighborhoods was created based on the 2012 list of villages. Later on, a new list of Istanbul’s “2018 Rural Neighborhoods” was created by examining Google Earth satellite images. When the two lists are compared, the number of rural neighborhoods on Google Earth satellite images is 173, while the number of rural neighborhoods in the other list is 151. In 2012, there were 24 rural neighborhoods which were not included in the list prepared by TurkStat.

TurkStat data and lists prepared from Google Earth satellite images have been confirmed with the field studies. When the cause of this difference was investigated, it was determined that it was due to the annulled status of 41 cities in Istanbul with Law No. 6360. On the other hand, Zekeriyaköy and Uskumruköy in Sarıyer, which are on the 2012 TurkStat village list, were observed to be urbanized in terms of population and socio-economic indicators. As a matter of fact, it was found that in 2018, there were 173 rural neighborhoods in Istanbul, 86 on the European side and 87 on the Anatolian side. The list of the 173 rural neighborhoods was transferred to the “ArcGIS 10.6” program and mapped. The created map clearly shows that the urbanization in Istanbul expands to the city’s forest and water basins.

When we look at the quantitative changes in rural settlements, the number of villages in Istanbul increased from 260 in 1935 to 287 in 1980. While some of the rural settlements in the immediate vicinity of the city were added to the city over time, in the distant points of the city center, new village settlements were formed. This situation led to a gradual increase in the number of villages in Istanbul until the 1980s. The number of rural settlements in Istanbul and the numbers of rural population were affected by the migrations to the city.

In this respect, the number of villages in Istanbul has increased and decreased irregularly. However, in parallel with the increase in the population after 1980, the rural areas were added to the urban areas with the expansion of the city’s macroform. This situation led to a decrease in the number of villages in Istanbul. In 2017, the number of rural settlements in Istanbul decreased to 173. Today, due to the urban settlements in Istanbul, a large part of the forest and water basins have been destroyed. If the expansion of urban areas in Istanbul continues in this way, it may lead to vital problems in the future. Istanbul’s urban expansion process gradually destroyed the rural settlements. In all kinds of plans and projects prepared for the city, authorities and institutions must take into account the city’s water basins and forest vegetation. Therefore, in order to protect the basins and the forest vegetation of Istanbul, settlement patterns of the rural neighborhoods must be protected.

1. GİRİŞ

Dünyanın en önemli şehirleri arasında yer alan İstanbul, doğal güzellikleri ve tarihi dokusuyla her daim araştırmacıların ilgisini çekmiştir. İstanbul, bütün hususiyetleriyle eşsizliğin bir arada ve doruk noktada bulunduğu bir dünya şehridir (Dursun, 2010: 7). Şehir ve medeniyeti yansıtan simgelerle bütünleşen İstanbul; hangi açıdan ele alınsa kentleşme süreci ve kent kimliğiyle ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle İstanbul'un kırsal yerleşim alanları daima gölgede kalmıştır. Oysa İstanbul, kent ve kır yerleşimlerinin iki uç noktasını oluşturan köy ve metropol örneğini bir arada barındırmaktadır.

Günümüz dünyasının kalkınma sürecinde kentleşme kaçınılmaz bir olgudur. Dünya'da yerleşme yapıları önemli değişiklikler geçirirken, Türkiye'de de kentlerde ve kırsal alanlarda hızlı bir değişim yaşanmaktadır. Özellikle İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyükşehirlerde sanayi döneminin azman sanayi kentinden bilgi toplumunun çok odaklı kentsel bölgesine, belki de sınırsız bir kente geçiş yönünde bir dönüşüm yaşanmaktadır (Tekeli, 2016: 58). Bu dönüşüm sürecinde ortaya çıkan sorunları aşmak amacıyla birçok yönetsel düzenleme yapılmıştır.

1984'te başlayan ve 2012'de köklü bir dönüşüm getiren yönetim paradigmasındaki düzenlemeler; yerleşim birimlerinin kır-kent sınıflandırılmasını doğrudan etkilemiştir. 1984 tarih ve 3030 Sayılı yasayla İstanbul, Ankara ve İzmir illeri 'büyükşehir' olarak tanımlanmıştır. 2004 tarih ve 5216 sayılı yasayla büyükşehir belediyelerinin görev ve yetki alanları yeniden düzenlenmiştir. 5216 sayılı kanunun 5. Maddesine göre, büyükşehir belediyelerinin sınırları, adını aldıkları büyükşehirlerin belediye sınırları olarak belirlenmiştir; ancak geçici 2. Madde ile İstanbul ve Kocaeli illeri için istisnai bir uygulama yapılarak büyükşehir belediye sınırları, il mülki sınırının tamamını kapsayacak şekilde genişletilmiştir (URL 1). 2008 tarih ve 5747 sayılı yasa kapsamında, İstanbul'daki ilk kademe yani belde belediyelerinin tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. Belde belediyeleri, mahalleleri veya mahalle kısımlarıyla birlikte bulunduğu ilçe belediyelerine dâhil olmuştur (URL 2). 2012 tarih ve 6360 sayılı "On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" Türkiye'de kır ve kent olgusuna yeni bir anlayış getirmiştir (URL 3). Büyükşehir statüsünde olan 30 ilde, kırsal yerleşim alanları; yönetsel anlamda kentsel alanlarla aynı kategoride değerlendirilmiştir. Böylece İstanbul il mülki sınırları içerisinde bulunan köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak bağlı oldukları ilçe belediyesinin mahalleri arasına dahil edilmiştir.

Dünya'da sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçerken, yerleşme sistemlerini betimlemede kullanılan köy, kır, kent kavramları; yerleşme yapısını temsil etmekte yetersiz kalması üzerine, yerleşmeler alanında yeni kavram ve kuram arayışları başlamıştır (Tekeli, 2015: 58). Kent, kır, köy gibi kavramların bulanıklaşmasında kentlerin zaman içinde yaşadığı dönüşümün etkisi bulunmaktadır. Ancak Türkiye özelinde kent, kır ve köy kavramlarındaki belirsizlikler daha çok son zamanlarda yapılan yönetsel düzenlemelerden kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla yaşanan değişim olgunun kendisinden kaynaklandığı kadar, yönetsel düzenlemelerin doğurduğu bir sonuçtur (Yoloğlu, 2017: 206). 6360 sayılı yasa kapsamında köylerin mahalleye dönüştürülmesiyle gerçeklikten uzak ve sanal kentler inşa edilmiştir. İşlevsel olarak köy niteliği taşıyan yerleşim birimleri, yasal tanım gereği kentin bir mahallesi şeklinde sınıflandırılmıştır. Böylece mekânsal olarak tanımsız ve kimliksiz yerleşimler ortaya çıkmıştır (Mutlu, 2013: 10).

Türkiye'de yerleşme sistemlerine ilişkin temsil sorunu konusunda farklı bir yaklaşım sergileyen Tekeli (2015: 58); 6360 sayılı düzenlemenin çok önemli bir adım olduğunu vurgulamıştır. Büyükşehir yasasında yerleşme yapılarına ilişkin düzenlemeler neticesinde, kentlerin mekânsal temsili harita üzerindeki noktalar olarak temsilden uzaklaşmış, alansal temsil haline getirilerek kent ve kır ayrımı ortadan kaldırılmıştır. Ancak yerleşme sisteminde kent ve kır ayrımına dayanan kavramlaştırma yasal olarak ortadan kaldırılsa da somut gerçeklikte Türkiye'de kırsal yerleşimler mevcudiyetini korumaktadır. Salt sosyal anlamda kır ve kentlerde yaşam biçimindeki benzerlik; kır-kent ayrımının ortadan kalktığına dair henüz ikna edici kanıtlar ortaya konulmamıştır. Makine yoğun üretim sistemi, mülkiyet deseniindeki değişim ve toprak sahipliğindeki artış gibi göstergeler kırsal sistemi, kentsel sisteme yakınlaştırmıştır. Günümüz Türkiye'de kırsal yaşamın hala özgün dokusunu koruduğunu vurgulayan Sarıkaya Levent (2016: 95) ülkemizdeki kırsal alanların genelinde gerek üretim biçimleri gerekse nüfus büyüklükleri açısından kırsal yerleşme olarak tanımlanabilecek yerleşmelerin bulunduğunu belirtmektedir. 30 ildeki köyler bir anda kentin bir mahallesi şeklinde sınıflandırılması; Türkiye'de kırsal nüfusun büyük bir kısmının kentli nüfus kapsamında değerlendirilmesine yol açmıştır. Söz konusu yasal düzenlemeyle nitelik değil nicelik üzerinden hareketle yapay bir büyükşehir oluşturulmuştur (İzci ve Turan, 2013: 122). Köy yerleşimleri, sosyal bir olgudur. Yasal düzenlemelerin toplumsal olguları birdenbire ortadan kaldırması mümkün değildir. 6360 sayılı yasa 30 büyükşehirde, ilin tamamını kentsel alan olarak temsil edilmesi; idari anlamda kır-kent sınırlarını ve temsiliyetini ortadan kaldırmış olabilir. Ancak Türkiye'nin en büyük kenti,

dünyanın belli başlı metropollerinden biri olan İstanbul'da dahi kırsal yerleşim birimlerinin varlığını koruduğu görülmektedir.

2. VERİ VE YÖNTEMİ

İstanbul'daki kırsal yerleşmelerin varlığına dikkat çeken bu çalışmada; kırsal yerleşim birimlerinin İstanbul için öneminin ortaya konulmasını amaçlanmıştır. 2012 tarih ve 6360 Sayılı büyükşehir yasası kapsamındaki yönetsel düzenlemeler; 2013-2018 döneminde İstanbul'da kırsal yerleşim alanları ve kırsal nüfus miktarı konusunda bir belirsizliğe yol açmıştır.

İstanbul'da köyden mahalleye evrilen kırsal yerleşimler iki ana kategoriye ayrılmaktadır. Birincisi kırsal yerleşim birimlerinden bazıları kentsel alana dâhil olarak mahalleye evrilen kırsal yerleşimleri kapsamaktadır. İkincisi ise somut anlamda köy niteliğini koruyan ancak 6360 Sayılı Büyükşehir yasası kapsamında mahalleye dönüştürülen köyleri kapsamaktadır. Bu çalışmada 6360 sayılı yasa kapsamında mahalleye evrilen köyler mercek altına alınmıştır. Konuyla ilgili literatür taraması yapılmış, coğrafi araştırma yaklaşımlarından konu odaklı sistematik yaklaşım kullanılmıştır. TÜİK verileri araştırmanın temel kaynağını oluşturmaktadır.

Yönetsel bakımdan köy muhtarlığıyla yönetilen yerleşmeler; 6360 Sayılı büyükşehir yasası kapsamında mahalle muhtarlığı ile yönetilmeye başlamıştır. Bahse konu bu köylerin tanımı ve isimlendirilmesi konusunda bir karmaşa yaşanmaktadır. Konuyla ilgili Özçağlar (2016: 271) 6360 Sayılı Yasa sonrasında köy ya da belde olan kırsal yerleşim birimlerini "Kırsal Mahalle" şeklinde tanımlanmıştır. Bu nedenle çalışmamızda 2012 TÜİK köy listesinde yer alan İstanbul'un köyleri veya şu anda kırsal dokusunu koruyan yerleşim birimleri "Kırsal Mahalle" şeklinde adlandırılmıştır.

Çalışmamızda öncelikle 6360 sayılı kanun kapsamında İstanbul'da tüzel kişiliği sona erdirilerek mahalleye dönüştürülen 2012 TÜİK listesinde yer alan 151 köyün isim listesi hazırlanmıştır (URL 4). Bu listeden hareketle 2018'de TÜİK verilerinde yer alan İstanbul'un 964 mahallesi; tablo üzerinde "Kırsal Mahalle" ve Kentsel Mahalle" şeklinde iki ana kategoriye ayrılmıştır. Böylece TÜİK 2012 köy listesi esas alınarak İstanbul'un "2018 Kırsal Mahalle" listesi oluşturulmuştur. Daha sonraki aşamada Google Earth uydu görüntüleri incelenerek 173 köyden oluşan İstanbul'un "2018 Kırsal Mahalle" listesi adı altında yeni bir köy listesi oluşturulmuştur. İki liste karşılaştırıldığında, Google Earth uydu görüntülerindeki kırsal mahalle sayısı ile 2012 TÜİK listesi arasında 22 adet köy farkının

bulunduğu görülmüştür. İki liste arasındaki farkın nedeni açıklanarak, bahse konu 22 köyün hangi ilçelerde bulunduğu tespit edilmiştir.

2012 TÜİK verilerinden derlenen İstanbul'un köy listesi ve Google Earth uydu görüntülerinden hazırlanan listeler, arazi çalışmalarıyla teyit edilmiştir. TÜİK verileri, Google Earth uydu görüntülerinden hazırlanan ve arazi çalışmalarıyla teyit edilen 173 kırsal mahalle verileri; "ArcGIS 10.6" programında haritalandırılarak görselleştirilmiştir. Böylece İstanbul'un köy haritası çıkarılmıştır. Son olarak İstanbul'un kırsal yerleşimlerini gösteren haritalar, şehrin su havzalarıyla örtüştürülmüştür. Ortaya çıkan haritayla İstanbul'un kırsal yerleşimleri şehrin su havzaları üzerinde bulunduğu gösterilmiştir. İstanbul'da kırsal yerleşimlerin ekonomik yönü elbette önemlidir. Ancak konunun bir makalenin boyutlarını aşacak kadar kapsamlı olması nedeniyle çalışmada, kırsal yerleşmelerin İstanbul'un su kaynakları üzerindeki hayati önemi vurgulanmıştır.

3. BULGULAR

3.1. İstanbul Nüfusunun Kır-Kent Dağılımı (1927-2018)

İstanbul; sanayi, hizmet, finans, eğitim, sağlık, turizm ve kültür-sanat alanındaki işlevi nedeniyle Türkiye'de en fazla kentsel nüfusu barındırmaktadır. Yerleşilen bir sahanın sağladığı olumlu ve olumsuz koşullar o sahanın genel anlamda nüfus hareketini doğrudan etkilemektedir (Doğan, 2009:68). 1950 yılına kadar İstanbul'un kentsel ve kırsal nüfusu Türkiye geneline paralel bir grafikte yükselmektedir. 1927 yılında İstanbul'da toplam nüfusun %87'si şehirde yaşarken; 1950 yılında bu oran %86'ya düşmüştür. 1980'de kentsel nüfusun oranı % 61'e düşmüştür. 1985'te İstanbul nüfusunun kent ve kırsal dağılımında sıradışı değişim yaşanmıştır. Bu durumun nedeni 1984'te çıkarılan 2972 sayılı yasa ve 195 sayılı kanun hükmünde kararnameyle büyükşehir belediye sistemindeki yönetsel değişikliklerden kaynaklanmaktadır. 1984 yılında İstanbul, Ankara ve İzmir büyükşehir belediyelerinin kurulmasıyla İstanbul'un yerleşim alanlarının idârî yapısı değişmiştir. Bu durum nüfusun kır-şehir dağılımını etkilemiştir. İstanbul'un büyükşehir belediyesi statüsünü kazandığı 1985'te toplam nüfusun %95'i kentsel alanda, %5 ise kırsal alanda yaşamaktadır (**Tablo 1**).

Yerleşim yerlerinin statüsünü kır ve şehir şeklinde belirleyen yasal düzenlemeler İstanbul'da nüfusun kır ve şehir oranlarında dalgalanmalara neden olmuştur. 2007 yılında kırsal nüfus oranı %11 iken; 2008 yılında %1'e düşmüştür. 2008 yılında kırsal nüfustaki ani düşüşün nedeni; nüfusun kır-şehir dağılımının belirlenmesinde nüfus miktarı yerine yerleşim alanının idârî

Tablo 1: İstanbul'da Nüfusun Kırsal ve Kent Dağılımı (1927-2018)
Table 1: Rural and Urban Distribution of Population in Istanbul (1927-2018)

Yıllar	Kent Mahalle (il-ilçe merkezi)	%	Kırsal Mahalle (Köy)	%	Toplam
1927	704.825	87	102.038	13	806.950
1935	758.488	86	125.111	14	883.685
1940	815.638	82	175.599	18	991.319
1945	908.050	84	170.349	16	1.078.483
1950	1.002.085	86	164.392	14	1.166.563
1955	1.297.372	85	236.450	15	1.533.907
1960	1.506.040	80	376.052	20	1.882.172
1965	1.792.071	78	501.752	22	2.293.901
1970	2.203.337	73	815.695	27	3.019.105
1975	2.648.006	68	1.256.582	32	3.904.656
1980	2.909.455	61	1.832.435	39	4.741.951
1985	5.560.908	95	282.077	5	5.842.990
1990	6.753.929	92	555.261	8	7.309.282
2000	9.085.599	91	933.136	9	10.018.826
2007	11.174.257	89	1.399.579	11	12.573.925
2008	12.569.041	99	128.123	1	12.679.263
2012	13.710.512	99	144.228	1	13.854.839
2013	14.160.467	100	-	-	14.160.467
2017 ¹	14.853.731	99	175.440	1	15.029.231
2018	14.886.985	99	180.739	1	15.067.724

Kaynak: 1927-2000 sürecinde yapılan Genel Nüfus Sayımları ve 2007-2018 dönemi ise TÜİK ADNKS verileri derlenerek hazırlanmıştır.

¹2012-2017 döneminde 6360 sayılı yasa kapsamında 30 büyükşehirde köyler mahalle kapsamında değerlendirilerek kentsel nüfusa dâhil edilerek açıklandığı için kırsal nüfus verisi bulunmamaktadır. 2017-2018 yılları İstanbul'un kırsal nüfusu, tarafımızdan tespit edilmiştir.

yapısını esas alan düzenlemeden kaynaklanmıştır. TÜİK verilerinde belde niteliği taşıyan yerler kırsal nüfus kapsamına dâhil edildiği için 2007 yılında toplam kırsal nüfus miktarı 1.399.579 kişi olarak kayıtlara geçmiştir. Bu dönemde kentsel nitelik taşıyan fakat idari yapısı belde statüsünde olan bazı yerleşimlerin nüfusu kırsal alana dahil edildiği için açıklanan veriler kırsal nüfus miktarı yansıtmamaktadır. 2007 yılında İstanbul'un köy nüfusu 113.666 kişidir (**Tablo 1**).

2012 yılında İstanbul'da kırsal nüfus miktarı 144.228 kişi olup toplam nüfusun %1'ine tekabül etmektedir. 2013-2019 döneminde ise 6360 sayılı kanun kapsamındaki düzenleme nedeniyle TÜİK verilerinde İstanbul'da kırsal nüfus miktarı sıfır olarak açıklanmıştır. İstanbul'da köylerin sayısı giderek azalsa da hala kırsal dokusunu koruyan köyler bulunmaktadır.

Araştırmanın 'Veri ve Yöntem' kısmında açıklandığı şekilde tespit edilen 2017 yılında İstanbul'un kırsal nüfusu 175.440 kişidir. 2017'de toplam nüfus 15.067.724 kişiyi bulan İstanbul nüfusunun %1 kırsal alanda yaşamaktadır. Kırsal nüfusun % 67'si Avrupa Yakasında, % 33'ü ise Anadolu Yakası'nda bulunmaktadır (Tablo 1). 2018 yılında ise İstanbul'un toplam nüfusu 15.029.231 kişiye ulaşırken; kırsal nüfus miktarı 180.739 kişiye yükselmiştir. Toplam nüfusun % 99'u şehirde, % 1'i kırsalda yaşamaktadır. İstanbul'daki söz konusu % 1'lik kırsal nüfusu miktarı; Bayburt (80.417), Tunceli (82.498), Ardahan

(97.096) ve Kilis (136.319) gibi illerin toplam nüfusundan daha fazladır (URL 4). Küçük ölçekli bazı illerin toplam nüfusundan fazla kırsal nüfusu barındıran İstanbul'un kentsel kimliği ve kentsel sorunları kırsal yerleşim birimlerini gölgede bırakmıştır. Bu nedenle İstanbul denildiğinde; bir uçtan bir uca yayılmış apartmanlar, gökdelenler, alışveriş merkezleri, tarihi yapılar, gecekondu semtleri ve sanayi bölgeleri geliyor gözümüzün önüne. Oysa kırsal mahalleler (köyler) İstanbul'un gölgede kalmış farklı bir yüzünü yansıtmaktadır.

3.2. İstanbul'da Köyden Mahalleye Dönüşen Yerleşimler (1927-2018)

Binlerce yıllık sosyal kültürel ve ekonomik yapısıyla kadim bir geleneğin birikimini yansıtan köyler; tarih boyunca en büyük değişimi günümüz dünyasında yaşamıştır. Bu değişimin en somut örneği İstanbul köylerinde gözlenmektedir. 1950 sonrasında artan nüfus nedeniyle İstanbul'un makroform alanı kırsal bölgelere doğru hızla genişlemiştir. Bu genişleme sürecinde bazı köy yerleşimleri ile kent arasındaki boşluklar, zamanla dolarak köyü şehirle birleştirip kentin bir mahallesine dönüştürmüştür. 1927-1950 döneminde İstanbul'un köyleri ya da köyaltı yerleşim birimleri olan mekânlar; günümüzde şehrin merkezi veya önemli semtlerini oluşturmaktadır. Artan nüfusla birlikte İstanbul'da bazı köyler kentsel dokuya dâhil olup kırsal yerleşim formunu kaybetmiştir. Köyaltı yerleşim birimlerini

oluşturan bazı mahalle, mezra ve çiftlikler ise artan nüfusla birlikte genişleyerek bağlı buldukları köylerden ayrılmış ve müstakil köy statüsüne kavuşmuştur (Userin vd., 2012: 35). Bu nedenle İstanbul'un köy sayısı 1927-2018 sürecinde sürekli değişmiştir. 1980'lere kadar genel olarak İstanbul'un köy sayısı yükselen bir grafik çizerken; 1980 sonrasında azalmıştır.

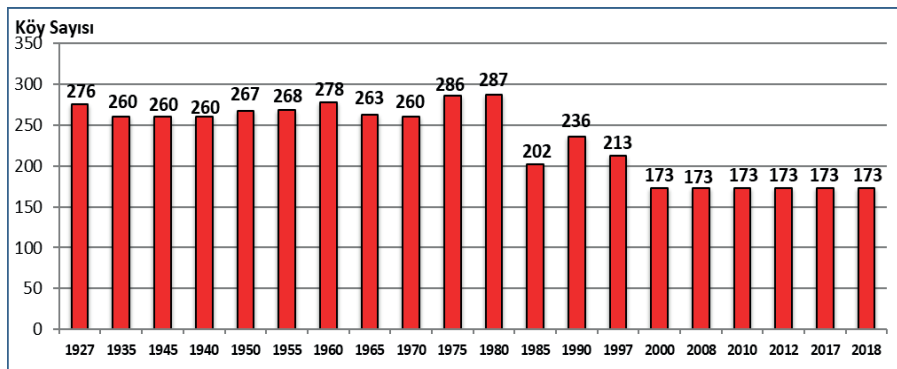
İstanbul'un köy sayısının nasıl artıp ve azaldığının ortaya konulması için Beyoğlu-Şişli-Kâğıthane üçlüsünün geçirdiği idari dönüşüm ve nüfusun gelişim seyrini irdelemek konunun daha net bir şekilde anlaşılması sağlayabilir. Günümüzde 437.942 nüfuslu bir ilçe olan Kâğıthane; 1950'de Beyoğlu ilçesine bağlı 1.431 nüfuslu küçük bir köydür. Bu dönemde Beyoğlu sınırlarında yer alan Şişli; artan nüfus nedeniyle ilçe statüsü kazanmıştır. Şişli sınırları dâhilinde bulunan Kâğıthane 1960'ta 22.818 nüfuslu bir köy hâline gelmiştir. Aradan geçen on yılda Kâğıthane Köyü'nün nüfusu 16 kat büyümüştür (Şahin, 2015: 467). Göçle oluşan İstanbul yerleşimlerine dair en belirgin örneklerden biri de Sultanbeyli'dir. İdari olarak 1950'lerde tipik bir kırsal yerleşme örneği olarak köy statüsü kazanan Sultanbeyli; 1950'den 2011'e uzanan süreçte önce belde, daha sonra ise ilçeye dönüşerek metropolün bir parçası olmuştur. Kırsal yerleşim birimlerinin kentsel özellikler gösteren forma dönüşme süreci, birçok toplumsal olguda görüldüğü gibi tedricen gerçekleşmiştir. Bu noktada Tekeli'nin (2011: 58) vurguladığı "Kentlerin mekânsal temsili harita üzerindeki noktalar olarak temsilden uzaklaşmış, alansal temsil haline getirilerek, kent ve kır ayrımı ortadan kaldırılmıştır". Bu düşünce Sultanbeyli ve Kâğıthane örneği için geçerlidir. Kırın kentsel dokuya dahil olma sürecinde temel birim yığılmalar ve ayak izleridir. Bu yığılmalar zaman içinde yayılarak birbirleri arasında boşluk bırakmayan bir süreklilik haline dönüşebilmektedir. "Bu ontoloji içinde kır yok olmuş her yer kent haline gelmiştir diye de okunabilir hale gelmiştir" (Tekeli, 2011: 56). Ancak saha

çalışmasında İstanbul'un bazı ilçelerinde dokusunu koruyan kırsal yerleşimlerin bulunduğu gözlenmiştir. Çatalca ilçesine bağlı Çiftlikköy kırsal mahallesi tam anlamıyla kırsal yaşam biçimini örnekleyen köylerden biridir.

Üsküdar-Ümraniye-Sancaktepe'nin cumhuriyetten günümüze geçirdiği dönüşüm sürecinde; 'Yenidoğan Mahallesi'nin bağlı bulunduğu ilçelerin değişmesi, İstanbul'un köy sayısının nasıl artıp azaldığını gösteren örneklerden biridir.

Günümüzde Sancaktepe ilçesine bağlı bir mahalle olup ilçenin odak noktasını oluşturan Yenidoğan'da ilk yerleşimler, Sarıgazi'nin köyaltı yerleşim birimlerinden biri olarak 'mahalle' şeklinde 1950'li yıllarda başlamıştır. Bu dönemde Sarıgazi, Üsküdar Merkez bucağına bağlı köylerden biridir. Yenidoğan, idari bir merkez olarak, ilk defa 1965 yılında Üsküdar ilçesinin merkez kazasına bağlı köy statüsüne kavuşmuştur. 1987 yılında ise Ümraniye ilçesinin kurulmasıyla bu ilçeye bağlanan Yenidoğan; 1992'de Ümraniye ilçesine bağlı 'belde' statüsü kazanmıştır. Ümraniye ise 1940 yılında Üsküdar'a bağlı 501 nüfuslu bir köy iken; 1963 yılında 'belde' statüsüne; 1987 yılında ise Ümraniye ilçe statüsüne kavuşmuştur (Tümertekin, 2017:79; Userin vd., 2012: 23). 2008 yılında bir kez daha idari yapısı değişen Yenidoğan; aynı yıl kurulan ilçelerden biri olan Sancaktepe ilçesine bağlanmıştır. Belde statüsü kaldırılarak mahalle statüsünde Sancaktepe ilçesine bağlanan Yenidoğan, bu ilçenin merkezini oluşturmaktadır. Yenidoğan Mahallesi örneğinde görüldüğü üzere İstanbul'un köy sayısı kentleşme ve nüfus artışına bağlı olarak sürekli değişmiştir.

1927 yılında İstanbul'da 276 köy bulunmaktadır. Bu dönemde köy statüsünde olan bazı kırsal yerleşim birimlerinin idari statüsü düzenlemeler nedeniyle değişmiştir. Mesela 1927 yılında Büyük Ada, Burgaz Ada, Heybeli Ada ve Kınalı Ada 4

Şekil 1: İstanbul'un Köy Sayısındaki Değişim (1927-2018).
Figure 1: Change in the Number of Village in Istanbul (1927-2018).

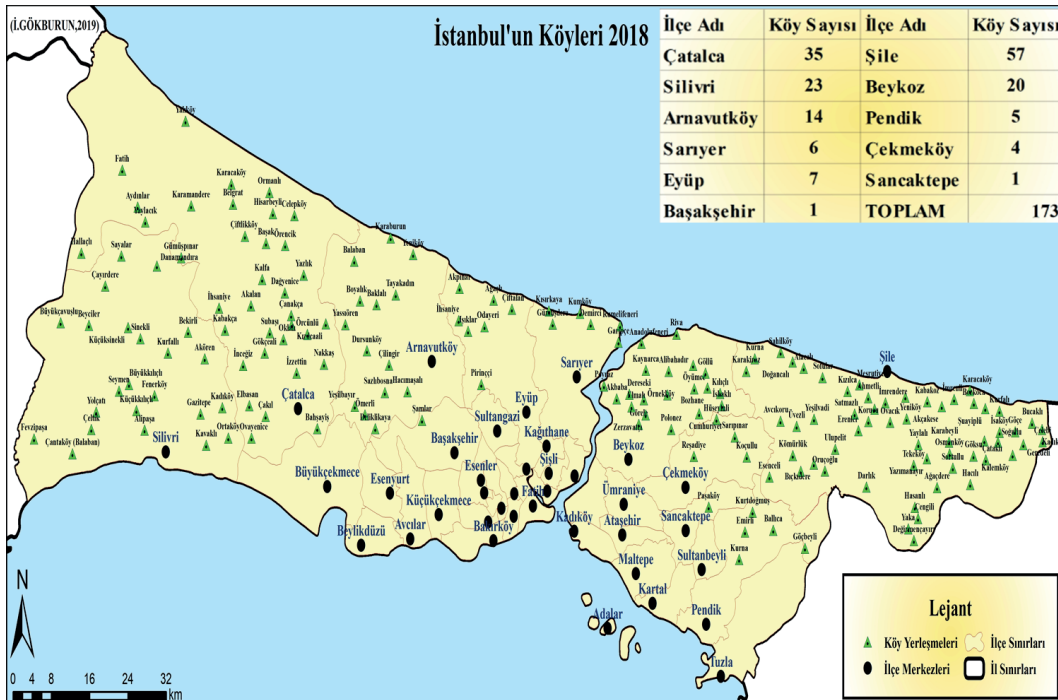
Kaynak: TÜİK, 1927-2000 döneminde yapılan Genel Nüfus Sayımı Sonuçları; TÜİK 2007-2017 ADNKS verileri; Userin, 2012, 24-27; DiE, 1997 Köy Envanteri İstanbul, 2002: 4; Başbakanlık İstatistik Direktörlüğü, 1937: 675-693 kaynaklarındaki veriler derlenerek hazırlanmıştır.

ayrı köy statüsünde Adalar ilçesine bağlı iken; 1935'te bu yerleşimler kentsel nüfus kapsamına dâhil edilmiştir. Bu tür düzenlemeler nedeniyle 1935'te İstanbul'un köy sayısı 260'a düşmüştür. 1935-1950 sürecinde İstanbul'un köy sayısının sabit kaldığı görülmektedir. 1950 sonrası yaşanan göçlerle birlikte İstanbul'da yeni köyler ve yeni ilçeler kurulmuştur. 1950 yılında İstanbul'un ilçe sayısı 16 iken köy sayısı 267'ye yükselmiştir. Bu dönemde köy sayının artmasında Balkanlardan gelen göçmenlerin iskâm etkili olmuştur. Sanayileşme ve iç göçlerden kaynaklanan nüfus artışı nedeniyle nüfusun yoğunlaştığı iki bölgede; 1954'te Şişli, 1957'de ise Zeytinburnu ilçeleri kurulmuştur. 1960 yılında İstanbul'un ilçe sayısı 18'e; köy sayısı ise 278'e yükselmiştir. 1970 yılında ise ilçe sayısı 19'a yükselirken köy sayısı 260'a düşmüştür. 1960-1970 dönemindeki bu düşüşün sebebi Eyüp ilçe sınırlarında yer alan bazı köylerin nüfusunun artmasıyla kentsel alana dâhil olmasından kaynaklanmıştır.

İstanbul'un köy sayısının en fazla olduğu 1980 yılında, ilçe sayısı 18'e yükselmiştir. Bu ilçelerden Adalar, Beyoğlu, Beşiktaş, Eminönü, Fatih, Şişli ve Zeytinburnu'nda kırsal yerleşim birimi bulunmazken; diğer 11 ilçede toplam 287 köy bulunmaktadır. 1980 yılı aynı zamanda %39 oranıyla İstanbul'un cumhuriyet tarihinde en fazla kırsal nüfusa sahip olduğu dönemdir (Tablo 1). 1990 yılında İstanbul'un ilçe sayısı 24'e yükselirken köy sayısı 230'a düşmüştür. 1980-1990 döneminde İstanbul'un ilçe sayısı

yükselirken köy sayısı düşmüştür. Bu durumun temel nedeni yaşanan göçler birlikte şehrin yakın çevresindeki kırsal yerleşim birimlerinin eriyerek kentsel alana dâhil olmasından kaynaklanmaktadır. 1990-2000 döneminde İstanbul'a 8 yeni ilçe eklenmiştir. Ancak 1930'da İstanbul'un ilçelerine dâhil olan Yalova, 1995 yılında İstanbul'dan ayrılarak müstakil il yapılmıştır. Yalova'nın İstanbul'dan ayrılmasıyla birlikte İstanbul'un köyleri listesinde yer alan 33 köy Yalova iline bağlanmıştır. Türkiye'de köylerle ilgili önemli kaynaklardan biri olan "1997 Köy Envanterleri; 34 İstanbul" adlı eserde 1997 yılında İstanbul'un köy sayısı 213 olarak açıklanmıştır. 2000 yılında Avrupa yakasında 21; Anadolu yakasında ise 11 olmak üzere toplam 32 ilçesi bulunan İstanbul'un köy sayısı 173'e düşmüştür (Şekil 2). Bu durumun nedeni geçmiş dönemlerde olduğu gibi bazı köylerin kentsel alana dâhil olarak mahalle statüsüne dönüşmesinden kaynaklanmaktadır. 1990 yılında İstanbul'un 15 belde bulunmaktadır. 2000 yılında ise İstanbul'un belde sayısı 41'e çıkmıştır (1990 GNS, 2000 GNS). 1990 yılında köy olan bazı kırsal yerleşimler 1992 sonrasında belde statüsüne dönüştüğü için İstanbul'un köy sayısı azalmıştır.

2008 tarih ve 5747 Sayılı yasayla Arnavutköy, Ataşehir, Başakşehir, Beylikdüzü, Çekmeköy, Esenyurt, Sancaktepe ve Sultangazi ilçe statüsü kazanmıştır. Böylece, Anadolu yakasında 3, Avrupa yakasında 5 olmak üzere 2008 yılında toplam 8 yeni ilçe kurulmuştur. Eminönü'nün ise ilçe statüsü feshedilerek

Şekil 2: İstanbul'un Kırsal Mahalleri (Köyleri) -2018.

Figure 2: The Villages of Istanbul -2018.

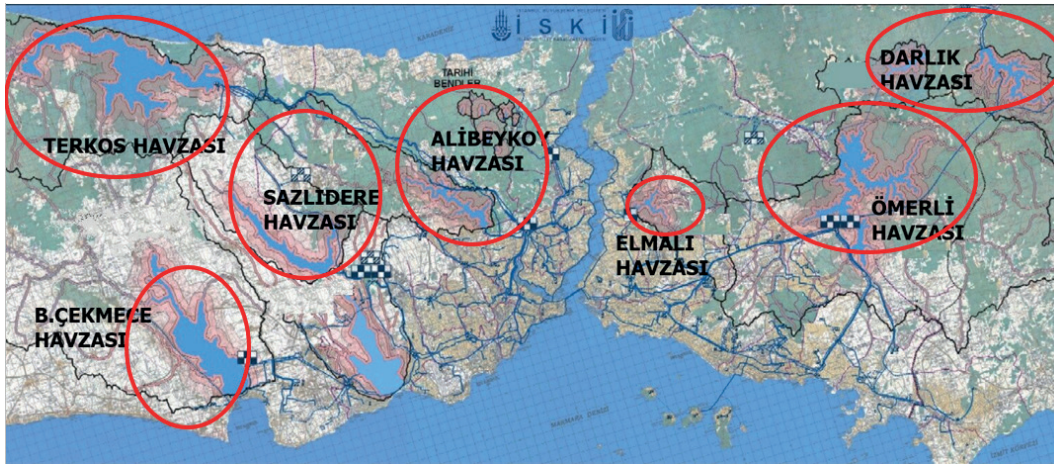
Fatih ilçesine dâhil edilmiştir. Sonuç olarak İstanbul'da 25'i Avrupa yakasında; 14'ü Anadolu yakasında olmak üzere toplam ilçe sayısı 39'a yükselmiştir. İstanbul'un ilçe sayısındaki değişim, köy sayısında değişime yol açmıştır. Türkiye'de 30 büyükşehirde köylere ait nüfus verilerinin son kez açıklandığı; 2012 yılı TÜİK verilerinde İstanbul'un köy sayısı 151 olarak açıklanmıştır (URL 6). Ancak yapılan saha çalışmalarında ve Google Earth uydu görüntüleri üzerindeki incelemelerde coğrafi anlamda 2018 yılında İstanbul'da köy sayısının 173 olduğu tespit edilmiştir (**Şekil 2**).

3.3. İstanbul'un Kırsal Mahalleri (Köyleri)

İstanbul'da köyden mahalleye evrilen kırsal yerleşimler, araştırmanın 'Veri ve Yöntem' kısmında vurgulandığı üzere iki

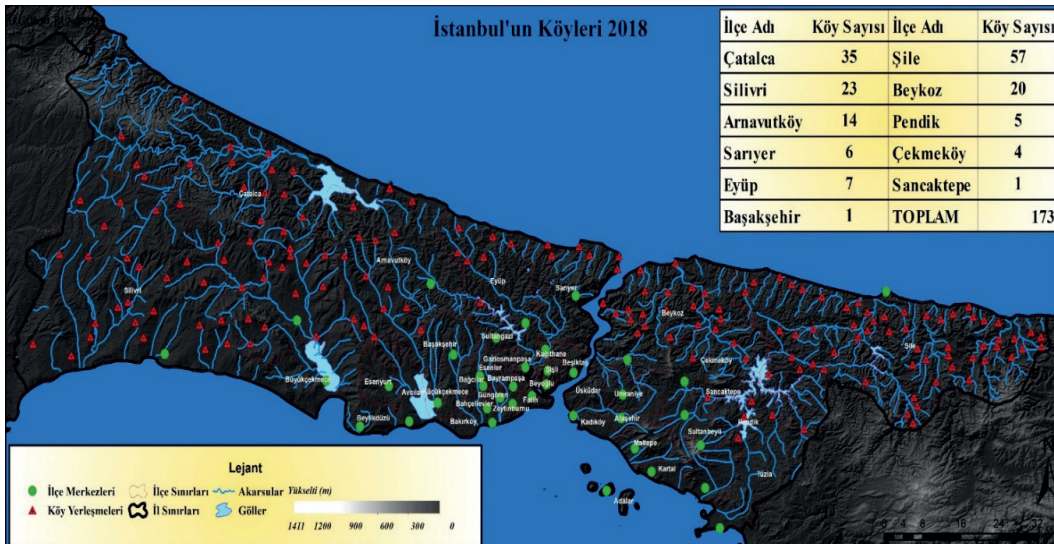
ana kategoriye ayrılmaktadır. Birinci kırsal yerleşim birimlerinden bazılarının kentsel alana dâhil olmasıyla mahalleye evrilen kırsal yerleşimleri kapsamaktadır. İkincisi ise somut anlamda köy niteliğini koruyan ancak 2012 tarih 6360 sayılı büyükşehir yasası kapsamında mahalleye dönüştürülen köyleri kapsamaktadır. Çalışmanın odak noktasını oluşturan bu kısımda, 6360 sayılı yasa kapsamında mahalleye evrilen köylerin mevcut durumu irdelenmiştir.

Günümüzde İstanbul'un 39 ilçesinden 11'inde 173 tane "kırsal mahalle" (köy) yerleşimi bulunmaktadır. "Kırsal mahalle" yerleşimi bulunan ilçelerin 6'sı Avrupa yakasında, 5'i Anadolu yakasında yer almaktadır. Avrupa yakasında yer alan 6 ilçede toplam 86 "kırsal mahalle" bulunmaktadır. Avrupa yakasında ise "kırsal mahalle" yerleşimi bulunan ilçeler; Arnavutköy,

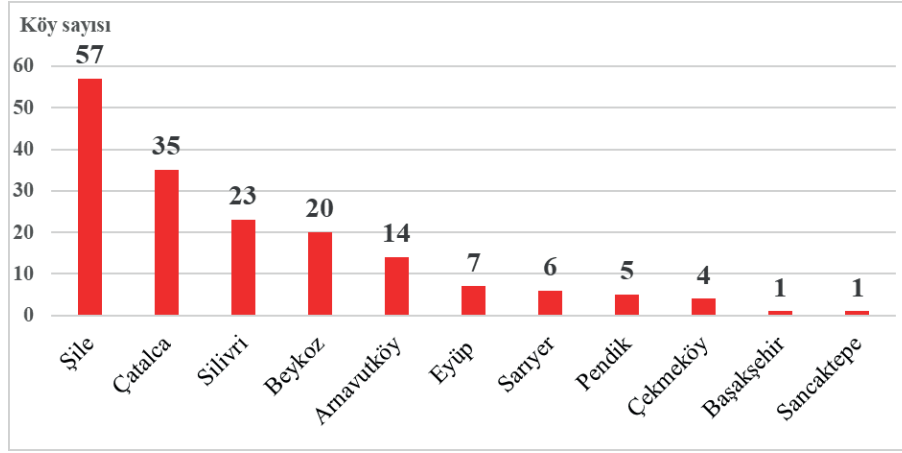
Şekil 3: İstanbul'un Su Havzaları, Kaynak: İSKİ.

Figure 3: Watersheds of Istanbul, Source: İSKİ.

Şekil 4: İstanbul'un Kırsal Mahalleri (Köyleri) ve Su havzaları.

Figure 4: Villages of Istanbul and Watersheds of Istanbul.

Şekil 5: İstanbul'un Kırsal Mahalle (Köy) Sayısının ilçelere Dağılımı -2018.
Figure 5: The Distribution of the Villages in districts of Istanbul -2018.

Başakşehir, Eyüp, Çatalca, Sarıyer, Silivri şeklinde sıralanmaktadır. Avrupa yakasında yer alan 19 ilçede “kırsal mahalle” bulunmamaktadır. Bu ilçelerinin sınırları tamamen metropolitan alana dâhil olmuştur. Anadolu yakasında ise 5 ilçede toplam 87 “kırsal mahalle” bulunmaktadır. Bu ilçeler Beykoz, Çekmeköy, Pendik, Sancaktepe, Şile şeklinde sıralanmaktadır. Anadolu yakasında yer alan 9 ilçede “kırsal mahalle” bulunmamaktadır.

1950’li yıllara kadar İstanbul’un şehirselen alanı tarihi çekirdeği oluşturan Yarımada, Galata, Üsküdar ve Kadıköy bölgesiyle sınırlıdır. Tarihi çekirdek dışında kalan yerler ise kırsal yerleşim birimleri, tarım arazileri, mera ve ormanlık alanlardan oluşmaktadır. 1960’lı yıllarda bile İstanbul’un şehirselen alanı tarihi çekirdek merkezinde kümelenmektedir. İstanbul’un sınırları içinde belirli alanlar dışında, yerleşmeler arasında geniş boşluklar vardı. Üç İmparatorluğa başkentlik yapmış olan İstanbul’da şehirselen fonksiyonlar uzun zaman dikkati çekecek kadar belirli alanlarda yaşamlarını sürdürmüştür. Nüfus ve şehirselen fonksiyonların çoğu Tarihi Yarımada, Galata-Beyoğlu ve Kadıköy çekirdeğinde toplanmıştır (Tümerekin ve Özgüç, 2017: 17). 1950-1980 döneminde şehrin makroformu tarihî çekirdeğin çevresinde çeperleşme şeklinde yayılmaya başlamıştır. 1975-1990 döneminde yerleşim alanları doğu-batı yönündeki ulaşım aksları çevresinde saçaklanmıştır. 1990-2000 döneminde ise şehrin makroform alanı daha da genişleyerek Anadolu yakasında Kocaeli sınırına; Avrupa yakasında ise Tekirdağ ve Kırklareli sınırlarına dayanmıştır. 2000 sonrası dönemde ise kentsel yayılma kuzey ormanları sınırına dayanmıştır. Bu süreçte kırsal yerleşim birimleri yok almanın eşiğine gelmiştir.

İstanbul’da kentleşme oranı 1975 yılında sadece % 6’lık bir alanla sınırlıdır. 2010 yılına gelindiğinde kentleşme alanının

oranı % 17’ye çıkmıştır. Kentleşen alanlarındaki bu yayılmaya karşı orman alanlarının oranı 1975 yılında %40,93 iken 2012 yılında %27,91’e gerilemiştir (Döker, 2012: 135). Bir başka kaynakta ise 1950 yılında % 1 olan İstanbul’un yerleşim alanlarının oranı; 2010 yılında % 20’ye yükseldiği vurgulanmıştır (URL 6). Hızlı kentleşmeyle birlikte bu denli dar bir alanda konut, ticaret ve sanayi faaliyetlerinin yürütülmesi kentin fiziki coğrafyası açısından önemli kayıplara yol açmıştır (Döker, 2012: 135). 2000’li yıllara kadar doğu-batı yönünde yayılan İstanbul’un yerleşim alanları; 2000 sonrası dönemde kuzey yönünde kontrolsüz bir şekilde genişleyerek orman alanlarına doğru yayılmaya başlamıştır (URL 6).

3.3.1. Avrupa Yakasında Yer Alan Kırsal Mahaller

İstanbul’un Avrupa yakasında yer alan kırsal mahaller Çatalca, Silivri ve Arnavutköy ilçelerinde yoğunlaşmıştır. 2018 yılı itibarıyla Çatalca’da 35, Silivri’de 23, Arnavutköy’de 14, Sarıyer’de 6, Eyüp’te 7 ve Başakşehir’de 1 kırsal mahalle olmak üzere toplam 86 kırsal mahalle bulunmaktadır (Tablo 2). Silivri ilçesinde bulunan Yaylacık kırsal mahallesinde olduğu gibi nüfus 150 kişinin altına düşmüş bazı yerler bulunmaktadır. Buna karşılık Çantaköy (Balaban Mah), Ortaköy, Kavaklı, Fevzipaşa, Büyükçavuşlu kırsal mahallelerinde nüfus 2.000 sınırının üstüne çıkmıştır. Eyüp’te ise Pirinççi kırsal mahallesi; Sarıyer ilçesinde Gümüşdere, Kumköy ve Rumelifeneri nüfus 2.000 sınırının üstüne çıkan kırsal mahallerdir. Çatalca ilçesinde bulunan kırsal mahallelerden Çanakça, Çiftlikköy, Karacaköy, Çakıl kırsal mahalleleri; Arnavutköy ilçesinde Tayakadın, Ömerli, Deliklikaya nüfus 2.000 sınırının üstüne çıkan kırsal mahallerdir.

35 kırsal mahallenin yer aldığı Çatalca, İstanbul’un Avrupa Yakasında en fazla kırsal mahalleye sahip ilçesidir (**Şekil 3**).

Aynı zamanda Çatalca, İstanbul genelinde, Şile ilçesinden sonra en fazla kırsal mahalleye sahip olan ikinci ilçedir. TÜİK 2012 yılı verilerinde Çatalca'nın kırsal mahalle (köy) sayısı 27 olarak

açıklanmıştır. Ancak araştırma sahasında yapılan çalışmalarda TÜİK verilerinde yer alan 27 kırsal mahallede haricinde; Çatalca ilçesinde 6 kırsal mahallenin daha bulunduğu tespit edilmiştir

Tablo 2: Avrupa Yakasında yer alan Köylerin nüfusu (2012-2018)
Table 2: Population of Villages in the European Side of İstanbul (2012-2018)

Sıra no	İlçeler ve Köyler	Köy Nüfusu			Sıra no	İlçeler ve Köyler	Köy Nüfusu				
		2012	2017	2018			2012	2017	2018		
ÇATALCA KÖYLERİ				SİLİVRİ KÖYLERİ							
1	Akalan	1.139	1.085	1058	1	Akören	1.362	1.274	1301		
2	Aydınlar	987	829	850	2	Bekirli	218	201	204		
3	Başak	422	386	375	3	Beyciler	1.551	1.434	1378		
4	Belgrat	369	358	371	4	Büyükkılıçlı	1.180	1.159	1164		
5	Çanakça	2.531	2.598	2628	5	Çayırdere	1.214	1.204	1228		
6	Celepköy	258	239	251	6	Çeltik	1.068	1.011	953		
7	Dağyenice	783	713	732	7	Danamandıra	1.123	1.109	1086		
8	Elbasan	641	563	566	8	Fenerköy	1.684	1.528	1490		
9	Gökçeali	1.778	1.812	1878	9	Küçüksinekli	153	156	180		
10	Gümüşpınar	806	851	881	10	Kurfalı	502	463	535		
11	Hallaçlı	1.133	1.213	1451	11	Sayalar	832	784	793		
12	Hisarbeyli	416	369	363	12	Seymen	1.099	1.032	1015		
13	İhsaniye	1.716	1.641	1639	13	Sinekli	336	373	405		
14	İnceğiz	703	772	825	14	Çantaköy (Balaban Mah)	2.214	2.988	3189		
15	Kabakça	1.549	1.624	1724	15	Yolçatı	361	373	427		
16	Kalfa	748	776	769	16	Alipaşa	986	954	1276		
17	Karamandere	575	553	671	17	Küçükkılıçlı	286	275	316		
18	Kestanelik	2.270	2.286	2285	18	Gazitepe	1.311	1.293	1296		
19	Kızılcaali	233	220	222	19	Ortaköy	3.643	3.809	3925		
20	Oklalı	1.432	1.345	1353	20	Kavaklı	1.878	1.938	1939		
21	Örcünlü	595	561	509	21	Fevzipaşa	3.083	3.127	3159		
22	Örencik	798	790	934	22	Büyükçavuşlu	3.461	3.299	3291		
23	Ormanlı	1.140	1.051	1068	23	Kadıköy	1.569	1.483	1506		
24	Subaşı	1.526	1.444	1409	SARIYER KÖYLERİ			2012	2017	2018	
25	Yalıköy	1.610	1.469	1464	1	Demirci	1.162	1.306	1308		
26	Yaylacık (Terkos)	66	58	58	2	Garıpçe	448	393	387		
27	Yazlık	380	356	345	3	Gümüşdere	2.751	4.193	3914		
28	Çiftlikköy	2.118	1.872	1903	4	Kısırkaya	417	333	350		
29	İzzettin	1.085	1.017	1025	5	Kumköy	2.778	3.331	3465		
30	Karacaköy	2.638	2.490	2475	6	Rumelifeneri	3.571	4.550	5208		
31	Fatih	1.324	1.257	1321	Uskumru			-	-	-	
32	Çakıl	2.594	2.491	2503	Bahçeköy			-	-	-	
33	Ovayenice	1.139	1.172	1140	ARNAVUTKÖY KÖYLERİ			2012	2017	2018	
34	Bahşayış ¹	-	367	387	1	Baklalı	834	825	852		
35	Nakkaş ²	-	818	858	2	Balaban	391	413	475		
EYÜP KÖYLERİ				2012	2017	2018	3	Boyalık	695	674	709
1	Ağaçlı	979	671	677	4	Hacımaşlı	545	551	628		
2	Akpınar	1.143	2.275	1492	5	Karaburun	1.317	1.521	1612		
3	Çiftalan	126	149	180	6	Tayakadın	2.457	5.242	5555		
4	İhsaniye	174	160	189	7	Yassiören	500	561	559		
5	İşıklar	550	569	547	8	Yeniköy	1.395	1.397	1377		
6	Odayeri	228	195	199	9	Çilingir	1.037	1.072	1085		
7	Pirinççi	3.842	3.561	3493	10	Sazlıbosna	1.193	1.149	1113		
BAŞAKŞEHİR KÖYLERİ				2012	2017	2018	11	Dursunköy	467	464	445
1	Şamlar	5.081	1.269	1309	12	Ömerli	4.314	6818	6782		
							13	Yeşilbayır	586	600	622
							14	Deliklikaya	3.409	4857	5916
							15	Nakkaş	878	-	-
							16	Bahşayış	376	-	-

Kaynak: TÜİK verileri derlenerek tarafımızdan hazırlanmıştır.

Not: Sarı renkle gösterilen Mahalleler daha 2012 yılına kadar belde sınırlarında yer alması nedeniyle şehir nüfusuna dâhil edilmiş kırsal mahallelerdir.

¹2012 yılında Arnavutköy ilçesine bağlı olan; Bahşayış Köyü 6360 sayılı yasa kapsamında 2013 yılında Çatalca ilçesinde dahil edilmiştir.

²2012 yılında Arnavutköy ilçesine bağlı olan; Nakkaş Köyü 6360 sayılı yasa kapsamında 2013 yılında Çatalca ilçesinde dahil edilmiştir.

(**Tablo 2**). 2007 yılında belde sınırlarında yer alması nedeniyle mahalle statüsünde değerlendirilen Çiftlikköy, İzzettin, Karacaköy, Fatih, Çakıl, Ovayenice yerleşimlerinin kırsal mahalle niteliği taşıdığı görülmüştür. Ayrıca 2012 yılında Arnavutköy sınırlarında bulunan Bahşayış ve Nakkaş isimli iki kırsal mahalle sınır düzenlemesi nedeniyle Çatalca ilçesine dahil edilmiştir (**Tablo 2**).

Çatalca ilçesinden sonra Avrupa yakasında en fazla kırsal mahalleye sahip ilçe Silivri'dir (**Şekil 2**). TÜİK tarafından İstanbul'da kırsal nüfus adı altında nüfus verilerinin ortaya konulduğu 2012 yılında Silivri'nin kırsal mahalle sayısı 13 olarak açıklanmıştır. Ancak araştırma sahasında yapılan çalışmalarda ve Google Earth uydu görüntüleri üzerindeki incelemelerde Silivri'de 9 kırsal mahallenin daha bulunduğu tespit edilmiştir. Nitekim 2012 yılı TÜİK verilerinde mahalle statüsünde değerlendirilen Çantaköy, Yolçatı, Alipaşa, Küçükklıçlı, Gazitepe, Ortaköy, Kavaklı, Fevzipaşa, Büyükçavuşlu, Kadıköy saha çalışmalarında kırsal mahalle niteliği taşıdığı gözlenmiştir. Bahse konu bu kırsal mahallelerin nüfus miktarı ve sosyoekonomik yapısı kırsal yerleşmelerin özelliklerini yansıtmaktadır. Silivri'de 2018 yılında 23 kırsal mahalle bulunmaktadır.

Sarıyer ilçesinde TÜİK verilerine göre 2012 yılında 8 kırsal mahalle bulunmaktadır. Ancak 2000 sonrası dönemle hızla yapılaşmaya başlayan Zekeriyaköy ve Uskumru bölgesi kırsal yerleşim dokusunu kaybederek; kentsel forma dönüştüğü gözlenmiştir. Bu nedenle 2012 yılı TÜİK verilerinde kırsal nüfus kategorinde yer alan Zekeriyaköy ve Uskumru; kentsel alana dâhil olması nedeniyle araştırmamızda 2018 kırsal mahalle listesine alınmamıştır (URL 7). Zekeriyaköy ve Uskumru kentsel alana dahil olduğu için 2017 yılında Sarıyer'in kırsal mahalle sayısı 6'ya düşmüştür (Şekil 2). Saha çalışmalarında Sarıyer'de Zekeriyaköy ve Uskumru'yla birlikte Gümüşdere, Demirci ve Kırıkköy bölgeleri de hızla yapılaşmakta olduğu gözlenmiştir.

Arnavutköy ilçesinde TÜİK verilerine göre 2012 yılında toplam 16 kırsal mahalle yer almaktadır. Ancak 2012 yılında 6360 sayılı yasa kapsamında yapılan düzenlemeler sürecinde Nakkaş ve Bahşayış'ın Arnavutköy ilçesinden ayrılarak Çatalca ilçesine dâhil edilmesiyle toplam kırsal mahalle sayısı 14'e düşmüştür (Şekil 3). Arnavutköy ilçesinde bulunan Ömerli ve Deliklikaya sınırlarında organize sanayi bölgesi olarak istimlak edilmiş olup bölgeyle ilgili planlar uygulamaya konulmuştur. Bu nedenle 2000'lere kadar tipik bir kırsal yerleşim örneği olan Ömerli ve Deliklikaya yavaş yavaş metropolün bir parçasına dönüştüğü gözlenmiştir. Eyüp ilçesinde 2018 yılında 7 kırsal

mahalle bulunmaktadır. Alibeyköy Barajı havzasında yer alan bu köyler, İstanbul'un su kaynakları açısından oldukça önemlidir (**Şekil 3**).

Başakşehir İlçesi'nin tek kırsal mahallesi olan Şamlar kırsal mahallesi, 1980'li yılların ortasına kadar Bakırköy'e bağlı bir köy iken 1987'de ilçe olan Küçükçekmece'ye bağlanmıştır. 2008 yılında Küçükçekmece ilçesinden ayrılarak müstakil ilçe statüsü kazanan Başakşehir sınırlarında kalmıştır. İstanbul'un en önemli su kaynakların biri olan Sazlıdere Barajı su havzasında bulunan Şamlar; aynı zamanda tarihi bir yerleşim alanıdır. 1996'da İstanbul'un su sorununu çözmek amacıyla inşa edilen Sazlıdere Barajı nedeniyle Şamlar Köyü topraklarının büyük bir kısmı baraj sularının altında kalmıştır. Bu nedenle baraj bölgesini istimlak edilmiş olup köy halkı 1 km uzaklıkta kamu tarafından tahsis edilen bölgeye yerleşmiştir. Ancak eski Şamlar Köyü'nün sular altında kalmayan kısmında hala 9-10 hane yaşamaktadır (Bilgin ve Yarış, 2011: 72).

3.3.2. Anadolu Yakasında Yer Alan Kırsal Mahalleler

Anadolu yakasında yer alan Şile, Beykoz, Pendik, Çekmeköy, Sancaktepe ilçelerinde toplam 87 kırsal mahalle bulunmaktadır (**Tablo 3**). 6360 sayılı yasa kapsamında bahse konu 87 yerleşim birimi 'mahalle' statüsünde değerlendirilse de araştırma sahasında yapılan arazi çalışmalarında; buralarda yaşayan nüfusun sosyoekonomik anlamda halen kırsal yaşam biçimini devam ettirdiği ve köy dokusunu koruduğu gözlenmiştir.

İstanbul'da en fazla kırsal yerleşime sahip olan Şile'de 57 kırsal mahalle yer almaktadır. Beykoz ilçesinde toplam 20 kırsal mahalle bulunmaktadır. Pendik ilçesinde 5 kırsal mahalle; Çekmeköy ilçesinde ise 4 kırsal mahalle bulunmaktadır. Sancaktepe ilçesinde Paşaköy adında sadece bir kırsal mahalle yer almaktadır (Şekil 4). Paşaköy'de kısmen hayvancılık yapılsa da nüfusun büyük çoğunluğu yakın bölgelerdeki fabrikalarda işçi olarak çalıştığı gözlenmiştir. İstanbul'da kentsel alana ve sanayi bölgelerine yakın kırsal mahallelerde nüfus hızla artmaktadır (Bilgin ve Yarış, 2011: 132).

Şile'de bulunan kırsal mahallelerden İsaköy, Kadıköy, Çelebi, Kurna, Bozkoca, Darlık, Ağaçdere, Avcıkoru ve Esenceli kırsal mahallelerinin nüfusu 150 kişinin altına düşmüştür. Beykoz ilçesinde bulunan Akbaba, Cumhuriyet, Elmalı, Görele, Örnekköy, Riva kırsal mahallerinde nüfus 2.000 sınırının üstüne çıkmıştır. Çekmeköy ilçesinde bulunan Reşadiye köyünün nüfusu 2.000 sınırının üstüne çıkan ve hızla betonlaşan kırsal mahalleden biridir.

Tablo 3: Anadolu Yakasında yer alan Köylerin nüfusu (2012-2018)**Table 3:** Population of Villages in the Anatolian Side (2012-2018)

Sıra No	ŞİLE KÖYLERİ	2012	2017	2018	Sıra No	BEYKOZ KÖYLERİ	2012	2017	2018
1	Ağaçdere	105	90	93	1	Akbaba	2609	2726	2671
2	Ahmetli	856	1815	2005	2	Alibahadır	783	764	756
3	Akçakese	330	388	410	3	Anadolufeneri	1157	750	706
4	Alacalı	399	515	580	4	Bozhane	452	475	473
5	Avcıkoru	95	130	117	5	Cumhuriyet	1841	1966	2037
6	Bıçkıdere	292	265	323	6	Dere Seki	1454	1513	1572
7	Bozkoca	129	92	105	7	Elmalı	2769	2989	2988
8	Bucaklı	322	305	317	8	Göllü	224	243	239
9	Çataklı	229	216	223	9	Görelle	1944	2020	2071
10	Çayırbaşı	724	994	1068	10	İshaklı	1235	1283	1297
11	Çelebi	139	144	157	11	Kaynarca	551	627	651
12	Çengilli	200	185	198	12	Kılıçlı	556	545	534
13	Darlık	125	104	141	13	Mahmutşevketpaşa	1730	1808	1795
14	Değirmençayırı	457	455	505	14	Örnekköy	3549	3982	3971
15	Doğancılı	642	756	762	15	Öyümc	448	477	454
16	Erenler	155	121	133	16	Paşamandıra	925	1055	1160
17	Esenceli	54	74	89	17	Polonez	411	377	405
18	Geredeli	572	574	611	18	Poyraz	888	923	914
19	Göçe	389	724	744	19	Riva	1611	2237	2308
20	Gökmaslı	184	188	199	20	Zerzavatçı	851	980	1009
21	Göksu	260	306	323					
22	Hacıllı	270	241	238		PENDİK KÖYLERİ	2012	2017	2018
23	Hasanlı	235	215	226	1	Balıca	482	400	597
24	İmrendere	205	264	285	2	Emirli	296	256	245
25	İmrenli	210	260	288	3	Göçbeyli	1052	1172	1340
26	İsaköy	145	122	137	4	Kurna	1297	1244	1163
27	Kabakoz	463	522	559	5	Kurtdoğmuş	470	441	520
28	Kadıköy	141	159	229					
29	Kalem Köy	217	219	252		ÇEKMEKÖY KÖYLERİ	2012	2017	2018
30	Karabeyli	214	207	205	1	Hüseyinli	747	771	887
31	Karacaköy	227	269	253	2	Koçullu	1318	1365	1375
32	Karakiraz	294	289	283	3	Reşadiye	2004	2132	2233
33	Karamandere	284	324	310	4	Sırapınar	823	885	907
34	Kervansaray	226	278	300					
35	Kızılca	412	496	551		SANCAKTEPE KÖYLERİ	2012	2017	2018
36	Kömürlük	208	211	216	1	Paşaköy	1686	1723	1734
37	Korucu	203	205	207					
38	Kurfalı	207	247	260					
39	Kurna	132	146	183					
40	Meşrutiyet	1409	1636	1573					
41	Oruçoğlu	311	334	457					
42	Osmanköy	282	257	259					
43	Ovacık	165	148	212					
44	Sahilköy	668	766	820					
45	Satmazlı	279	355	384					
46	Sofular	309	272	308					
47	Soğullu	200	189	187					
48	Sortullu	129	113	116					
49	Şuayipli	233	231	250					
50	Tekeköy	514	499	483					
51	Ulupelit	146	202	213					
52	Üvezli	320	337	399					
53	Yaka	213	208	290					
54	Yaylalı	67	58	63					
55	Yazımanayır	223	221	224					
56	Yeniköy	397	412	435					
57	Yeşilvadi	142	146	174					

Kaynak: TÜİK verileri derlenerek tarafımızdan hazırlanmıştır.

Daha önce vurgulandığı üzere 2012 tarih ve 6360 sayılı yasa kapsamında yapılan yönetsel düzenlemelerle büyükşehir belediyesi statüsünde olan 30 ilde köylerin idari yapısı mahalleye dönüştürülmüştür. Bu uygulama nedeniyle, 30 büyükşehirin kırsal mahallelerinde yaşanan sorunları aşmak için belediye teşkilatları bünyesine, kırsal mahallerin doğasına uygun hizmet götürmeyi amaçlayan “Kırsal Hizmetler Dairesi Başkanlığı” (URL 8) şeklinde yeni bir yapılanma oluşturulmuştur.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Meclisi, 2014 tarih ve 1309 sayılı karar ile” Kırsal Hizmetler Destek Şube Müdürlüğü” kurulmuştur. İstanbul’un kırsal mahallelerinin doğal dokusu korunarak, tarım ve hayvancılığı desteklemeyi amaçlayan kurumun adı; 2016 yılında, “Gıda, Tarım ve Hayvancılık Daire Başkanlığı” olarak değiştirilmiştir. 2019 yılında ise bir kez daha değişen kurumun adı, “Muhtarlıklar ve Gıda Daire Başkanlığı”na dönüşmüştür (URL 9). İstanbul gibi büyükşehir statüsündeki olan 30 ilin belediye teşkilatlarında, aynı şekilde tarımı merkeze alan kırsal hizmetler birimi kurulmuştur. Mesela, Denizli Büyükşehir Belediyesi bünyesinde “Denizli Kırsal Hizmetler Dairesi Başkanlığı” bulunmaktadır (URL 10). Bezer uygulama Bursa Büyükşehir Belediyesi bünyesinde “Kırsal Hizmetler Dairesi Başkanlığı” şeklinde yer almaktadır (URL 11). Söz konusu bu kurumların adı, bazı illerde değişse de temel amacı kırsal yerleşmelerin kalkınması noktasında birleşmektedir. Sonuç olarak 6360 sayılı yasaya kapsamında 30 büyükşehirde yer alan kırsal mahaller (köyler) “mahalle” statüsünde değerlendirilse de bu yerleşimler somut olarak köy niteliğini korumaktadır. Büyükşehir belediyeleri bünyesinde faaliyet gösteren Kırsal Hizmetler Dairesi Başkanlıklarının varlığı bunun açık bir kanıtıdır. Bu nedenle kırsal mahalleler (köyler) ve kentsel mahalleler ayrı başlıklar altında sınıflandırılmalıdır. Özellikle kentsel yerleşim alanı, kırsal alanlara doğru hızla yayılan İstanbul’da, kır ve kent sınırının net şekilde ortaya konulması gerekmektedir. Türkiye ekonomisinin merkezi İstanbul’da 173 kırsal mahalle üretim açısından şehir ekonomisine katkısı düşük olabilir; ancak İstanbul’un kırsal mahalleleri şehrin su havzaları üzerinde yer almaktadır (Şekil 4 ve Şekil 5). Bu açıdan İstanbul’un kırsal mahalleri, şehrin hayat kaynağını oluşturmaktadır.

4. SONUÇ

Geçmişten günümüze kentsel yaşam fonksiyonlarıyla ön plana çıkan İstanbul’un kırsal yerleşim birimleri şehrin farklı bir yüzünü yansıtmaktadır. İstanbul’da kırsal yerleşme, kırsal alan, kırsal mahalle veya köy kavramı bir anlamda şehrin su havzaları, orman örtüsü, mera ve tarım alanlarını ifade etmektedir. Türkiye’de 30 büyükşehirde köylere ait nüfus verilerinin son kez

açıklandığı TÜİK verilerinde; 2012 yılında İstanbul’daki köy sayısı 151 olarak açıklanmıştır. Ancak yapılan saha çalışmalarında ve Google Earth uydu görüntüleri üzerindeki incelemelerde İstanbul’u köy sayısının 173 olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada İstanbul’un müstakil bir köy haritası çıkarılmıştır.

TÜİK verilerinde 2012 yılı İstanbul’un kırsal mahalle listesinde yer almayan 24 kırsal mahallenin 8’i Çatalca ilçesinde, 10’u Silivri ilçesinde, 6’sı ise Arnavutköy ilçesinde bulunmaktadır. Ortaya çıkan bu farkın nedenin 2008 tarih 5747 Sayılı Kanunla İstanbul’da feshedilen 41 beldenin dahil oldukları ilçeye, mahalle statüsünde bağlanmasından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Yani 2012 tarih ve 6360 sayılı yasayla 30 büyükşehirde köylerin mahalle muhtarlığıyla yönetilmesine benzer uygulama; 2008 yılında İstanbul’da belde niteliği feshedilen fakat kırsal dokusunu koruyan yerleşmelerde yaşanmıştır. Feshedilen beldelerde kentsel nitelik taşıyan mahalleler ‘mahalle’ statüsünde dâhil oldukları ilçe merkezine bağlanmıştır. Aynı şekilde fes edilen beldelerde kırsal dokusunu koruyan köyler de ‘mahalle’ statüsünde ilçe merkezine bağlanmış olması; İstanbul’un köy sayısında karmaşıklığa neden olmuştur.

1927-1980 sürecinde İstanbul’un köy sayısı, İstanbul’un nüfus artışına paralel bir çizgide artmıştır. İstanbul’da köy sayısının zirveye ulaştığı 1980’de 18 ilçe ve 287 köy bulunmaktadır. 1990 yılında İstanbul’un ilçe sayısı 24’e yükselirken köy sayısı 230’a düşmüştür. 1990-2000 döneminde İstanbul’a 8 yeni ilçe eklenmiştir. 2000 yılında İstanbul’un Avrupa yakasında 21; Anadolu yakasında ise 11 olmak üzere toplam 32 ilçesi bulunmakta olup toplam köy sayısı 173’e düşmüştür. 2008 tarih ve 5747 sayılı yasa kapsamındaki düzenlemeyle 25’i Avrupa Yakası’nda; 14’ü ise Anadolu Yakası’nda olmak üzere İstanbul’un ilçe sayısı 39’a yükselmiştir. 2018 yılında İstanbul’un mahalle sayısı ise 964’e yükselmiştir. Bu mahallerden 173’ünün köy niteliği taşıyan kırsal yerleşim olduğu tespit edilmiştir. Kentsel mahalle sayısının ise 791 olduğu belirlenmiştir. 173 kırsal mahallenin 62’sinde nüfus azalırken 111’inde nüfusun artmıştır. 2012 yılı TÜİK verileri köy listesinde bulunan Sarıyer ilçesindeki Zekeriyaköy ve Uskumru nüfus miktarı ve sosyoekonomik göstergeleri bakımında kentleştiği gözlenmektedir. Bu nedenle bu Zekeriyaköy ve Uskumru; İstanbul’un 2018 yılı köy listesine dahil edilmemiştir.

Sonuç olarak 2018 yılında İstanbul’un 39 ilçesinin 11’ine toplam 173 kırsal mahalle (köy) bulunmaktadır. Avrupa yakasında Çatalca, Silivri ve Arnavutköy, Sarıyer, Eyüp ve Başakşehir ilçelerine dağılmış şekilde 86 kırsal mahalle bulunmaktadır. Anadolu yakasında ise Şile, Pendik, Beykoz, Çekmeköy,

Sancaktepe ilçelerinde toplam 87 kırsal mahalle bulunmaktadır. İstanbul'da kırsal mahallerin Şile, Çatalca, Beykoz ve Silivri ilçelerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Avrupa yakasında 2012 yılında 112.260 olan kırsal mahalle nüfusu 2018 yılında 117.812'ye yükselmiştir. Anadolu yakasında 2012 yılında 53.121 olan kırsal mahalle nüfusu 2017 yılında 57.628'e yükselmiştir. 2012 yılında İstanbul'da toplam kırsal mahalle nüfusu 165.351 iken; 2018 yılında 175.440 kişiye yükselmiştir. 6360 sayılı yasayla büyükşehir statüsündeki illerde bulunan köyler mahalle statüsünde yönetilse de Türkiye'nin en büyük metropol kenti İstanbul'da dahi köylerin (kırsal mahalle) bulunduğu ve bu yerleşimlerin kırsal niteliğini koruduğu görülmektedir. Bu nedenle 30 büyükşehirde planlama ve yönetim sürecinde, kırsal yerleşim birimleri ve kırsal nüfus göz önünde bulundurulmalıdır.

İstanbul'da nüfusun hızla artması nedeniyle kent makroformu genişleyerek, bazı kırsal yerleşim alanlarını eritip yok etmiştir. Günümüzde kentsel yerleşim alanları, orman ve su havzalarına dayanmıştır. Artan talep nedeniyle İstanbul'un kentsel yerleşim alanları giderek daha da yayılmaktadır. Bu durum İstanbul'un su kaynaklarını tehdit etmektedir. İstanbul'un su havzaları ve orman örtüsünün korunması için İstanbul köylerinin kırsal yerleşim dokusunun korunması gerekmektedir. Bir varlığın korunması için öncelikle nerede olduğu ve neden korunması gerektiğinin bilinmesi ön koşuldur. İstanbul'un kırsal mahalleleri (köyler) haritasının ortaya konulması ve bu köylerin şehrin su havzalarında yer aldığı bilgisinin harita üzerinde gösterilmesi; İstanbul'un hayat kaynağı su havzalarının korunması açısından oldukça önemlidir. Nitekim bu çalışma İstanbul'un 964 mahallesi arasında yer alan 173 kırsal mahallenin varlığı ve korunması konusunda bir farkındalık oluşturabilir. İstanbul için hazırlanan her türlü plan ve projede şehrin su havzaları ve yeşil örtüsü dikkate alınmalıdır.

Finansal Destek: Bu çalışma İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından: 29240 numaralı proje (Sertkaya Doğan, 2019) kapsamında desteklenmiştir.

KAYNAKLAR

- Bilgin, C. & Yarış, İ. (2011). *İstanbul'un Yüz Köyü*. İBB Kültür AŞ Yayınları, İstanbul.
- Doğan, M. (2009). Demographic Movements In The Township Of Büyükçekmece. *Management and Education Academic Journal*, (2) 66-75.
- Döker, M. F. (2012). *İstanbul'un Kentsel Büyüme Sürecinin Belirlenmesi, İzlenmesi ve Modellenmesi*. (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, İstanbul.

- Dursun A. H. (2010). *Şehir ve Kültür; İstanbul*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, İstanbul.
- İzci, F. & Turan, M. (2013). Türkiye'de Büyükşehir Belediyesi Sistemi ve 6360 Sayılı Yasa İle Büyükşehir Belediyesi Sisteminde Meydana Gelen Değişimler: Van Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, 18 (1), 117-152.
- Mutlu, A. (2013). 6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Yasası: Yasada Kıra, Kırsal Yasaya Bakış. *Türkiiz Siyaset ve Kültür Dergisi*, (21) 7-24
- Özçağlar, A. (2016). Büyükşehir Belediyeli İllerde Kırsal ve Kent Nüfusunun Tespiti Mümkün mü A.Ü. *TÜCAUM IV. Ulusal Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 13-14 October 2016, s271-292.
- Sarıkaya Levent, Y. (2016). Dünya'da ve Türkiye'de Kent- Kırsal Karşılığı Yok Olurken Yerleşmeler İçin Temsil Sorunları ve Strateji Önerileri- İlhan Tekeli. *Toplum ve Demokrasi*, 10 (22), s. 91-96.
- Şahin, C. (2015). İstanbul un Cumhuriyet Dönemi Mekânsal Gelişimi. *Antik Çağ'dan XXI. Yüzyıla Büyük İstanbul Tarihi Ansiklopedisi Cilt 1*. İstanbul Kültür AŞ Yayını, İstanbul
- Tekeli, İ. (2011). *Kentleşmenin Tanımı ve Kentleşmeye İlişkin Kavramlar, Kent, Kentli Hakları, Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Tekeli, İ. (2015). Dünya'da Değişen Yerleşme Yapısının Yarattığı Temsil Sorunları Ve Demografiye Yansımaları Üzerine. *Nüfusbilim Dergisi*. (37-38) 65-78.
- Tekeli, İ. (2016). *Dünyada ve Türkiye'de Kent Kırsal Karşılığı Yok Olurken Yerleşmeler İçin Temsil Sorunları ve Strateji Önerileri*. İdealkent Yayınları, Ankara.
- Tümertekin, E. ve Özgüç, N. (2017). *Beşeri Coğrafya: İnsan, Mekân ve Kültür*. Çantay Kitabevi, İstanbul.
- Userin, A. G., Sansarcı, S., Kınalı, F., Yarış, S., Kıvanç, T., Arslan, M. & Topal, A., (2012). *İstanbul'un Köyleri*. İstanbul İl Özel İdaresi Yayını, İstanbul.
- Yoloğlu, A. C. (2017). Kitap İnceleme: İlhan Tekeli'nin "Dünya'da ve Türkiye'de Kent-Kırsal Karşılığı Yok Olurken Yerleşmeler İçin Temsil Sorunları ve Strateji Önerileri" Başlıklı Çalışması. *Planlama Dergisi*. 27(2):205-214
- DİE, (2002). *1997 Köy Envanterleri; 34 İstanbul*. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Yayın No:2568 Ankara.
- Başbakanlık İstatistik Direktörlüğü, (1937). *1935 Genel Nüfus Sayımı Köyler Nüfusu*. Cilt: 59, Ankara.
- URL 1: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040723.htm> Erişim Tarihi:05.10.2019.
- URL 2: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/03/20080322M1-1.htm> Erişim Tarihi:05.10.2019.
- URL 3: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/06/20150605-16.htm> Erişim Tarihi:24.10.2019
- URL 4: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> Erişim Tarihi: 10.11.2018
- URL 5: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> Erişim Tarihi: 08.09.2018.
- URL 6: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/istanbulun-yuzde-45i-orman/549246> Erişim Tarihi:10.1.2018.

URL 7: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> Erişim Tarihi: 29.12.2018.

URL 8: <https://www.ankara.bel.tr/files/1714/0352/1515/kirsal-hizmetler-yonetmelik.pdf> Erişim Tarihi: 14.11.2019.

URL 9: <http://gida.ibb.istanbul/muhtarliklar-mudurlugu/muhtarlik-tarihcesi.html> Erişim Tarihi: 14.11.2019.

URL 10: <https://www.denizli.bel.tr/Default.aspx?k=kirsal-hizmetler> Erişim Tarihi: 14.11.2019.

URL 11: <https://www.bursa.bel.tr/kirsal-hizmetler-dairesi-baskanligi/idari/150> Erişim Tarihi: 16.11.2019.

